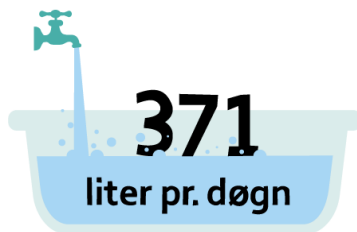

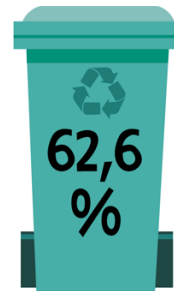
7 Bymiljø og utbygging

BESØK IDRETTSHALLER OG ANLEGG

VANNFORBRUK PER
INNBYGGER

ANDEL GJENVUNNET
HUSHOLDNINGSAV FALL

7.1 Innledning

7.2 Utbygging og juridisk

7.3 Miljøenheten

7.4 Stavanger eiendom

7.5 Park og vei

7.6 Idrett

7.7 Vann og avløp

7.8 Renovasjon

7.9 Plan og anlegg

Sentrale byggeprosjekter i 2015 var to nye svømmehaller, utendørsanlegget Gamlingen, skolebygg på Eiganes og det nye store sykehjemmet i Lervig. Triangulum-prosjektet er fyrlys for nye måter å utvikle samfunnet på og bygger Stavangers relasjoner ute i Europa. Samtidig bygges relasjoner til Stavangers innbyggere gjennom kvalitet i den daglige drift og god dialog omkring tjenestene som leveres.

7.1 Innledning

Bymiljø og utbygging har gjennom året gjennomført flere store prosjekter, på bygg og uteområder – over og under bakkenivå. Arbeid for å lede kommunen i en klimavennlig retning står sentralt. Triangulum-prosjektet er i gang og bidrar til å gjøre Stavanger til et europeisk miljøfyrtårn og en smartere by. Som en del av dette prosjekteres nå en løsning der avløpsvann blir energi for hele rådhuskvartalet.

På Stavanger Forum-området ble uteområdet fullført, og det gjenstår kun mindre investeringer før alle bygg er koblet til den nye energisentralen. I tillegg til et attraktivt messeområde er fasilitetene på området, sammen med Vikinghallen, Turnhallen, Ynglingen og Lassa idrettspark, kommunens viktigste knutepunkt for topp- og breddeidrett.

Svømmehallen på Hundvåg sto ferdig i 2015, mens tvillinghallen i Kvernevik skal åpnes i 2016. Nye Eiganes skole skal tas i bruk i 2016, og arbeidet med prosjekter som Lervig sykehjem, Gamlingen og Tasta skatepark pågår for fullt.

Brukerundersøkelser viser at renovasjonsabonnentene og vann- og avløpsabonnentene er godt fornøyde med kommunens tjenester. Renovasjonstjenesten har tatt nye, viktige steg på vegne av byen, med flere fullskala henteordninger for innbyggerne. Beslutninger om å realisere et helautomatisk sorteringsanlegg vil bidra enda mer til å øke sortering og gjenvinning av avfall i Stavanger. Arbeidet med å redusere vannlekkasjer er godt i gang og innkjøp av vann fra IVAR var i 2015 det laveste på 45 år.

Stavangers friområder kom på kartet i Friluftslivets år 2015, med flere arrangementer gjennom året og stort engasjement rundt kåringen av byens beste friområde på Facebook. Stavanger kom på andreplass i den nasjonale kåringen av årets friluftskommune.

Satsingen på sentral energistyring av kommunale bygg viser også god resultater.

Kontinuerlig dialog med innbyggerne er viktig og det legges til rette for dette i direkte møter ute på anleggene, i gatene og friområdene samt på sosiale medier. Sommeren 2015 kom det inn over tre hundre innspill til hvordan sentrum skal holdes rent for søppel. Tilbakemeldingene danner grunnlaget for den videre strategien i dette arbeidet.

To nye kommunale foretak etableres våren 2016. Bymiljø og utbygging har hatt en aktiv rolle med forberedelsene til å etablere Stavanger utbygging KF og Stavanger boligselskap KF.

I et år med økonomisk usikkerhet og omstilling har Bymiljø og utbygging utsatt vedlikehold av bygg og uteområder for å bremse utgiftsveksten generelt i kommunen. Det kan på sikt påføre

kommunen ytterligere vedlikeholdsutgifter.

7.2 Utbygging og juridisk

I løpet av 2015 har arbeidet med å etablere et nytt kommunalt utbyggingsforetak krevd mye kapasitet. Det nye kommunale utbyggingsforetaket skal overta oppgavene som er knyttet til eiendom- og områdeutvikling, og sikre areal til kommunale og offentlige utbyggingsbehov. Dette sammen med en rekke vakante stillinger i [Utbygging](http://www.stavanger.kommune.no/no/Om-kommunen/Administrasjon/Bymiljo-og-utbygging/Utbygging/) og [Juridisk](http://www.stavanger.kommune.no/no/Om-kommunen/Administrasjon/Bymiljo-og-utbygging/Juridisk-seksjon/) har medført en nødvendig nedprioritering av andre oppgaver, blant annet rullering av utbyggingsplanen.

Friområdeprosjektet

Kommunalutvalget ble i 2015 ny politisk styringsgruppe for arbeidet med å fullføre Friområdeprosjektet. Utvalget har bekreftet rådmannens mandat til å etablere turveien i Gauselstranden, med grunnlag i reguleringsplan 1811. Det er sluttført rettslig skjønnsprosess knyttet til en eiendom og avtaleforhandlinger med andre på Boganeset. Det videre arbeidet med turveistrekningen som mangler langs Gauselstranda har så langt ikke vært mulig å prioritere, på grunn av endringer i organisasjonen og arbeidet med det kommunale utbyggingsforetaket.

Bystyrets vedtak om at grunneiere som har avgitt grunn til friområde i Stavanger etter 2007 kan søke om å få vurdert grensejusteringer på ny, har blitt fulgt opp. Søknadsfristen gikk ut ved årsskiftet.

Hovedutbyggingsområder

I hovedutbyggingsområdet Madla-Revheim er områdeplanen avhengig av avklaringer til statlige aktører: Statnett når det gjelder omlegging av høyspentlinjen gjennom området, og Statens vegvesen ved utvidelse av Rv 509 og valg av løsning for kollektivfelt på strekningen. Det er imidlertid etablert et godt samarbeid mellom kommunen og de største grunneierne i området, der gjennomføringen av områdeplanen forutsetter at disse samarbeider om å få på plass overordnet infrastruktur.

På Atlanteren forhandler kommunen med private utbyggere om ansvar for gjennomføring av overordnet infrastruktur. På Nore Sunde og Jåtten Nord er det gjennomført forhandlinger om kjøp og makebytte av grunn.

Byomformingsområder

Det er arbeidet videre med overordnet infrastruktur i Urban Sjøfront. Dette gjelder blant annet utfylling av ryfastmasser i Lervigsbukta som ferdigstilles i 2016, for å tilrettelegge for park, tilrettelegging for ny brannstasjon og pumpestasjon, samt opparbeidelse av Rennesøygata mellom Haugesundsgata og Ryfylkegata.

Det er også arbeidet med ny områdeplan for Forus Øst når det gjelder rekkefølgebestemmelser og gjennomføringsmodeller, og med områdeprogram for Paradis og Hillevåg.

Kommunale og offentlige utbyggingsbehov

Det har blitt arbeidet med lokalisering og tomt for ny barneskole på Storhaug og rådmannen har fått mandat til å kjøpe en tomt i Urban Sjøfront.

Videre har det blitt arbeidet med å sikre arealer i forbindelse med en tomt regulert til offentlige formål (felt O2) i byomformingsområdet som utgjør nordre del av Jåttåvågen (Jåttåvågen 2).

Det har også blitt arbeidet med tilrettelegging av tomter for to nye brannstasjoner i henholdsvis Lervigbukta og Schancheholen.

I tillegg er det arbeidet med tomt for nytt Tinghus i forbindelse med konseptvalgutredningen (KVU) som Statsbygg har ansvar for. Alternativene i KVUen er Nytorget, Bekhuskaien, Stavanger stasjon og Lagårdsveien sør for Skattens hus.

Tilrettelegging for utbygging

Det er særlig innenfor Jåttåvågen 2 det har foregått tilrettelegging for utbygging, blant annet med utfylling av ryfastmasser i de to dokkene, opparbeidelse av underganger og rivning av IKM-bygget.

Salg av eiendommer

Det ble lagt til rette for salg av de kommunale eiendommene Hermetikkfagskolen og laboratoriet, Norges bank og Utenriksterminalen. Salgsavtale for «Hermetikken» ble inngått i slutten av 2015.

Strategiske byutviklingsprosjekter

De prosjektene som har hatt prioritet i 2015 er Stavanger Forum, Nytorget og sentrallagertomten på Forus. I Stavanger Forum er kommunen i ferd med å fullføre uteomhusarealene, energisentralen med det tilhørende fjernvarmenettet og nødvendige avtaler. I prosjekt Nytorget har og Byplan arbeidet med en felles visjon for utvikling av Nytorget og utarbeidet grunnlag for en arkitektkonkurranse, som avventer KVUen om lokaliseringen av det nye tinghus.

Kommunen har deltatt i *Europas 13*, verdens største arkitektkonkurranse, med sentrallagertomten på Forus, for å se på utviklingsmuligheter for tomten. Dette har skjedd i samarbeid med det interkommunale kommunedelplanarbeidet på Forus og Forus Næringspark.

Grunnerverv

Kommunen har gjennom året arbeidet med grunnerverv i forbindelse med utvidelse av vei, etablering av gang- og sykkelveier og snuhammer for renovasjon. Dette gjelder blant annet Gamleveien, Liveien, Krossbergveien og Forussskogen.

Nye skjenkeretningslinjer og kurs for bransjen

Skjenkeretningslinjene til kommunen skal revideres i 2016 og samtlige bevillinger skal fornyes. Revisjonsarbeidet ble påbegynt i 2015, og det er nedsatt et politisk utvalg som skal foreslå nye retningslinjer.

Det er i løpet av året behandlet nærmere 1000 søknader knyttet til serveringsbevillinger, skjenkebevillinger, endringer i styrerforhold, ambulerende bevillinger, skjenkebevilling for en enkelt anledning, utvidelser av eksisterende bevillinger og inndragningssaker.

Det er behandlet 45 rapporter fra skjenkekontrollen og de har blitt fulgt opp med tildeling av prikker, etter Skjenkekontrollens totalt 644 kontroller ved skjenkestedene. I tillegg har Bevillingsseksjonen videreført arbeidet med å veilede bransjen og involverte etater, og har avholdt 11 kurs i Ansvarlig vertskap.

Klagesaker til formannskapet

Juridisk har i 2015 forberedt 57 klager på politiske enkeltvedtak som skal behandles i formannskapet. Dette gjelder klager på avkjørselsaker etter veiloven, søknad om startlån, tildeling av barnehageopptak med mer.

Politianmeldelser

Juridisk saksforbereder også politianmeldelser for rådmannen, og har levert inn 15 anmeldelser i 2015.

Innleie og kjøp av arealer til formålsbygg

Juridisk bistår virksomhetene med innleie og kjøp av lokaler. I 2015 har Barneverninstitusjonen EMbo, flyktningeseksjonen i kommunen, Hundvåg og Storhaug hjemmebaserte tjenester og Johannes læringscenter fått nye lokaler. I tillegg er en del avtaleforhold fornyet eller endret. Juridisk har bistått ved kjøp av Bates tidligere kontorseksjon i Løkkeveien.

Avtaler om leie og bruk av kommunens eiendommer

Juridisk inngår avtaler om utleie og forvaltning av kommunale arealer. Sentralt i 2015 har blant annet vært å inngå avtaler med Statens vegvesen om midlertidig bruk og utfylling knyttet til Ryfastutbyggingen.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et mindreforbruk på kr 3,9 mill. av en budsjetttramme på kr 5,3 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 26,8. Mindreforbruket skyldes i stor grad større netto inntekter på prosjektet «Stavanger forum, ny energisentral» enn hva som var budsjettet. Inntektene består blant annet av salg av islake til DnB Arena, samt varme/kjøling til ishallene og Clarion Energy Hotel.

7.3 Miljøenheten

Klima- og miljøstatus i kommunen

Miljøenheten (<http://www.stavanger.kommune.no/no/Om-kommunen/Administrasjon/Bymiljo-og-utbygging/Miljo-og-renovasjon/>) utarbeider årlig en statusrapport med indikatorer på utviklingen i klima- og miljøarbeidet i kommunen, i samsvar med målsettingene i den vedtatte klima- og miljøplanen (http://www.stavanger.kommune.no/Documents/Natur%20og%20milj%C3%B8/Aktuelt/Klima-ogmiljøplan2010-2025_190510_rev.zip.pdf). Bystyret fikk statusrapporten for 2014 lagt fram til behandling i juni 2015.

Høsten 2015 startet en statusgjennomgang av klima- og miljøplanen. En rapport

fra gjennomgangen vil bli lagt fram for bystyret medio 2016. Kontrollutvalget i Stavanger kommune bestilte i juni 2015 en forvaltningsrevisjon av kommunens arbeid med å redusere klimagassutslipp. Revisjonen konsentrerte seg om arealbruk, transport og stasjonær energi. I følge revisjonsrapporten fra Rogaland Revisjon IKS er kommunen langt unna å nå målet om å redusere utslippene med 20 prosent innen 2020.

Agenda 21

Agenda 21-arbeidet (<http://www.stavanger.kommune.no/no/Tilbud-tjenester-og-skjema/Natur-og-miljo/Internasjonalt-engasjement/Lokale-samarbeidsprosjekt/Lokal-Agenda-21-arbeidsomrader/>) fortsatte i 2015, og kommunens miljøseksjon har utført en del oppgaver som tidligere ble utført av Grønn Hverdag, som ble nedlagt i 2014.

Earth Hour, Den internasjonale Fairtrade-dagen, Folkefrokosten og Miljøsøndag (<http://www.stavanger.kommune.no/no/Tilbud-tjenester-og-skjema/Natur-og-miljo/Miljoinformasjon/miljosondag/>) er markert, som tidligere år. Grønn By har i samarbeidet med kommunen arrangert frokostseminar om Miljøfyrtårn-sertifisering. Miljøenheten inviterte høsten 2015 barnehager og skoler til inspirasjonssamling for Grønt Flagg-sertifisering. Flere skoler og barnehager har meldt seg ut av ordningen i 2015 og er ikke lenger sertifisert som Grønt Flagg etter at ordningen ble gjort frivillig. Økonomi og arbeidspress oppgis som grunner for utmeldingene. En del av Agenda 21-arbeidet har blitt videreført med støtte fra folkehelsemidlene. Eksempler på dette er barnematkurs, besøksopplegg for barnehager, skoler og studenter på Ullandhaug økologiske gård (UØG), kjøkkenhagekurs i samarbeid med UØG, turer til Store Marøy i regi av Naturvernforbundet og etablering av nabolagshager.

Prosjektet *Giftfri hverdag* har som formål å informere befolkningen om miljøgifter som omgir oss i hverdagen, slik at de skal kunne velge produkter som gir minst mulig kjemisk belastning på helse, natur og miljø. Prosjektet ble lansert i mars 2015 og omfattende informasjon er gjort tilgjengelig via nettsiden www.giftfrihverdag.no (<http://www.giftfrihverdag.no/>). Det er også satt opp skilt som fraråder fiske i de forurensete delene av Stavangers havnebasseng. Et informasjonsbrosjyre om miljøvennlig stell av spedbarn er oversatt til ni språk og distribueres via helsestasjonene.

Bedre byluft

Det har blitt arbeidet med tiltak i prosjektet Bedre byluft og det ble lagt fram våren 2015 en sak for politisk behandling. Det ble vedtatt at *Pig free-kampanjen* for å øke andel piggfrie vinterdekk til 85-90 prosent, skulle fortsette, og at Stavanger kommune skulle jobbe for å etablere to nye stasjoner for å måle luftkvalitet. Høsten ble det lagt fram en sak om etablering av ny målestasjon i Schancheholen.

Forurenset sjøbunn

Hovedoppmerksomheten i arbeidet med forurenset sjøbunn har i 2015 vært å utarbeide tiltaksplaner. Norges Geotekniske Institutt (NGI) fikk høsten 2015 i oppdrag å utarbeide tiltaksplan for Bangarvågen, Galeivågen og Jadarholm. Arbeidet er økonomisk støttet av Miljødirektoratet. Den endelige rapporten fra NGI forventes å være klar i 2016.

Økologisk mat

Det har blitt arbeidet også i 2015 med å øke bruk og produksjon av økologisk mat, inntil bystyret i juni vedtok at den videre satsingen skulle avsluttes.

Oljefri Nord Jæren

Stavanger kommune deltar i prosjektet Oljefri Nord-Jæren. Prosjektet ledes av Naturvernforbundet, og formålet er å få bolig- og byggeiere til å erstatte sine oljefyrte anlegg og ildsteder med fornybare oppvarmingsløsninger. Arbeidet har gitt gode resultater i 2015, og ca 300 oljetanker er nå sanert.

Internasjonalt arbeid

Høsten 2015 reiste en delegasjon til vennskapsbyen Antsirabé (<http://www.stavanger.kommune.no/no/Tilbud-tjenester-og-skiema/Natur-og-miljo/Internasjonal-engasjement/Internasjonal-samarbeid/Gront-vennskap-Nord-Sor/>) på Madagaskar for avsluttende møter og evaluering av det tiårige KS-støttede demokrati- og miljøprosjektet MIC. På samme tur ble det holdt møter og gjort befaringer i forbindelse med Stavanger kommunes klimavoteprojekt. Avtale for prosjektet ble signert av nyvalgt ordfører i Antsirabé og Stavanger kommunes varaordfører. Ved årsskiftet 2015/2016 ble en tilsvarende avtale underskrevet av ordførerne i Nablus (Palestina) og Stavanger.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et mindreforbruk på kr 0,8 mill. av en budsjetttramme på kr 5,0 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 84,2. Mindreforbruket skyldes hovedsakelig lavere forbruk på flere prosjekter enn hva som var budsjettet (*Miljøsøndag, Økologisk mat, Miljøsertifisering og Giffri hverdag*). Miljøavdelingen har også gjennomført ytterligere omstilling i tråd med vedtatt handlings- og økonomiplan, ved å redusere kostnader på prosjektet *Endring av reisevaner*.

7.4 Stavanger eiendom

Vedlikehold av boliger og vedlikeholdsstrategi

Målsettingen i 2015 var å nærme seg de overordnede og langsiktige målsetningene i vedlikeholdsstrategien for kommunale bygg, for å redusere verdiforringelsen og forfallet. Strategien følger en fireåressyklus, og 2015 var første år i denne syklusen. Arbeidet med å kartlegge tilstanden på byggene er i gang.

Holte-modellen

Kategorisering av standard for forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av kommunens bygningsmasse tar utgangspunkt i Holte-modellen. Modellen har tre satser for løpende FDV. Lav sats som kun innebærer forfallende vedlikehold, og som gradvis vil nedjustere standard på bygg. Middels sats som medfører verdibevarende vedlikehold, og høy sats som gir mulighet for utvikling av byggene basert på standardheving og forskriftskrav.

Nye bygg som er bygget i 2015 er inkludert i målsettingen om å disponere Holte middels sats til fremtidig vedlikehold. Dette vil gi bedre resultater etter hvert. Likevel har blant annet

økonomiske innstramminger ført til at arbeidet bærer preg av strakstiltak og hastevedlikehold. Stavanger eiendom har revet ett kostnadskrevende bygg og solgt sju andre bygg, som etter hvert krevde økt vedlikehold.

Selvbyggerordningen

Selvbyggerfeltet Tastarusta B2 ble ferdigstilt våren 2015.

På Tastarustå, felt B1 med 88 boliger, startet grunnarbeidene høsten 2015. Selvbyggere er tildelt tomt for 45 av boligene. For de samme boligene er også inngått avtale med totalentreprenør.

Entreprisekontrakt ble tildelt for feltet med etablererboliger på Husabøryggen. Det er forventet oppstart av byggarbeider våren 2016.

Kommunale utleieboliger

Nødvendig oppussing av kommunale utleieboliger etter at en bolig blir fraflyttet skjer etter fastlagt standard. I 2015 ble dette redusert til et minimum på grunn av den økonomiske situasjonen.

Det har vært 394 utflyttinger i 2015, med påfølgende innflyttinger. Det betyr at mellom sju og åtte boliger er pusset opp ukentlig gjennom hele året.

To boliginspektører ble ansatt i 2014 og hadde sitt første hele år i aktivitet i 2015. Deres oppsøkende boveiledning forebygger mye slitasje og mange skader på boligene.

Prosjekt- og byggeledelse

Stavanger eiendom står for planlegging og gjennomføring av kommunens byggeprosjekter. Dette er i hovedsak prosjekter som vedtas i investeringsbudsjettet. Bruttoinvesteringsutgifter i 2015 ble kr 1,1 mrd., hvorav kr 607,5 mill. ble gjennomført av Stavanger eiendom.

Av større prosjekter som ble startet opp i 2015 kan byggingen av Lervig sykehjem og Gamlingen nevnes. I begge disse prøver Stavanger eiendom ut løpende kommunikasjon med berørte naboer og andre interesserte gjennom egne Facebook-sider for prosjektene.

Byggingen av Eiganes skole og Kvernevik svømmehall fortsatte. Skolebygget skal stå klart til skolestart i august 2016, mens svømmehallen åpner i april 2016.

Noen av prosjektene som ble fullført i løpet av året er:

- Madlavoll skole, tilbygg
- Lenden skole
- Kløverenga barnehage
- Stokkatunet barnehage
- Austbø bofellesskap
- Hundvåg svømmehall

Energiledelse

Gjennom omstillingsprosjektet for energisparing i kommunale bygg har drift- og energiseksjonen i

Stavanger eiendom energiovervåket 46 kommunale eiendommer.

Prosjektet hadde mål om en energireduksjon på ti prosent i 2012, målt mot referanseåret 2010, og nye tre prosent de neste fem årene – totalt 25 prosent i en femårsperiode. For 2015 var resultatet 24,5 % reduksjon i reelt forbruk, og en reduksjon på 12,3 % etter gradagskorrigerings.

Gradagskorrigerings

Gradagskorrigererte tall vil si at forbrukstall på energi er justert etter en middeltemperatur, slik at det er mulig å sammenligne tall fra år til år, selv om temperaturen varierer. Graddagskorrigererte tall sier ikke noe om det virkelige forbruket, men indikerer hvordan energiforbruket er i forhold til utetemperaturen.

Energiforbruket i 2015 sammenlignet mot 2010 er redusert med over 10 Gwh (10 millioner Kwh), i hovedsak på grunn av driftsstyring av tekniske installasjoner og oppfølging gjennom energiovervåkingen.

År	Årsforbruk (KWh)	%-endring, reelt forbruk	Gradagskorrigert	Areal (m2 BTA)	Gradagskorrigert %-endring 2010
2010	44 880 817		41 379 098	232 915	
2012	40 171 101	-10,50 %	39 280 779	233 795	-5,10 %
2013	37 110 245	-17,30 %	36 700 140	232 418	-11,30 %
2014	33 984 103	-24,30 %	38 266 100	232 989	-7,50 %
2015	33 901 183	-24,50 %	36 274 300	232 989	-12,30 %

Tabell 7.1 Energieresultat for 46 bygg som inngår i omstillingsprosjektet, sammenlignet mot referanseåret 2010.

Drift- og energiseksjonen driftet ved utgangen av året 88 eiendommer, åtte flere enn ved inngangen til 2015. Fem er nybygg. De tre andre er renoveringsprosjekt ved Lenden skole, Tou Atelier og utskifting av anlegget for sentral driftskontroll ved Hundvåg skole.

Seksjonen har i 2015 arbeidet med følgende aktiviteter for å redusere energiforbruket i bygningsmassen ytterligere:

- Målt effekt og forbedret drift av varmepumper.
- Installert strømmålere for driftsovervåking på elektrokjeler og ventilasjonsanlegg.
- Skiftet ut ventilasjonsanlegg og gjennomført andre energiltak ved skoler og sykehjem.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et mindreforbruk på kr 32,6 mill. av en budsjetttramme på kr 295,2 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 88,9. I 2014 hadde Stavanger eiendom et merforbruk på totalt kr 15,1 mill. Overført merforbruk fra 2014 som måtte dekkes inn i 2015 var på kr 5,8 mill. Merforbruket i 2014 skyldtes i all hovedsak høyere utgifter enn budsjettert til ekstern leie til borettslag samt vedlikeholdsutgifter i forbindelse med inn- og utflytting i kommunale boliger. Alternativet til merforbruk på inn- og utflyttingsbudsjettet, var at flere kommunale boliger ville stå tomme til 2015, da disse var ubeboelige før rehabiliteringen var gjennomført. For å unngå samme

økonomiske situasjon som i 2014, ble oppussingskostnadene i forbindelse med inn/utflytting av kommunale leiligheter i 2015 redusert. Gjennomsnittsprisen per oppusset bolig i 2015 var kr 93 300, mot kr 140 600 året før. I tillegg ble det kjørt en stram prioritering på vedlikehold av administrasjons- og formålsbygg. Det ble også i større grad avsatt midler til uforutsette kostnader til akutt vedlikehold som for eksempel skader og hærverk etc. En omfattende innsats for å bremse kostnadsutviklingen samt avsetning til uforutsette utgifter, resulterte i et stort mindreforbruk ved årets slutt.

7.5 Park og vei

Oppfølging av Årsprogram 2015 for Park og vei

Med noen få avvik ble det vedtatte årsprogram 2015 for Park og vei gjennomført. Det vil si rundt 100 små og store investeringsprosjekter og et 50-talls prosjekter knyttet til drift og omlegging av driften.

Avvikene kommer hovedsakelig av manglende reguleringsmessige avklaringer, avtaler for bruk av grunnen samt kapasitet i organisasjonen eller hos eksterne konsulenter. Dette vil bli fulgt opp i 2016.

Tilpassing til endrede driftsrammer

I løpet av 2015 gjennomførte Park og vei en rekke tiltak for tilpassing til strammere økonomiske rammer, i samsvar med vedtatt omstilling og nedskjæringer. I denne prosessen er det, så langt det har vært mulig, lagt vekt på å skjerme tiltak og områder for barn og unge. Det betyr trafiksikkerhet, miljøgater/gatetun, skolegårder, barnehager, lekeplasser, nærmiljøanlegg, nabolagsparker, sosiale møteplasser og idrettsanlegg. I tillegg er også drift og vedlikehold av sykkelveier i stor grad skjermet for nedskjæringer.

Trafikksikring og folkehelse i nærnatur

Det er gjennomført trafikksikringstiltak i samsvar med [årsprogrammet](http://epapir.info/stavangerkommune/arsprogram2015_hefte2/#/1/) (http://epapir.info/stavangerkommune/arsprogram2015_hefte2/#/1/) og [Trafikksikkerhetsplan 2015-2018](https://www.stavanger.kommune.no/no/Tilbud-tjenester-og-skiema/Vei-og-trafikk/Trafikk/Trafikksikkerhet/Trafikksikkerhetsplan-2014-2017/) (<https://www.stavanger.kommune.no/no/Tilbud-tjenester-og-skiema/Vei-og-trafikk/Trafikk/Trafikksikkerhet/Trafikksikkerhetsplan-2014-2017/>). Flere snuplasser for renovasjonsbiler er fullført, tiltak i Rappveien og Nymannsveien er fullført, arkeologiske undersøkelser er gjennomført i Lundebakken, og en rekke kommende tiltak er prosjektert.

Byggingen av gang- og sykkelvei langs Krossbergveien er sterkt forsinket, fordi det har tatt lengre tid enn planlagt å få på plass avtaler med berørte grunneiere.

Arbeidet med å videreføre 52 hverdagsturer i samarbeid med Stavanger Turistforening har fortsatt med god effekt. Rundt årsskiftet ble det også anskaffet tellere for utplassering ved fire turveier, for å skaffe tall på brukere og se utviklingen over tid i noen av friområdene.

I løpet av 2015, Friluftslivets år, ble Stavanger kåret til landets nest beste friluftskommune, og kåringen av kommunens beste friområde vakte stort engasjement og god oppmerksomhet

omkring de samfunnsmessige konsekvensene av Friområdeprosjektet.

På Storhaug ble et parquoranlegg åpnet på Kyviksmarka og en ny diskgolfbane åpnet på Egelandsmarka. Et trimanlegg og en sosial møteplass for godt voksne ble åpnet ved siden av Skipper Worse på Eiganes.

Stavanger på sykkel

Det er gjennomført en rekke mindre tiltak for å bedre trafiksikkerhet og framkommelighet på hovedrutenettet for sykkel. VOF (www.varsleomfeil.no (<http://www.varsleomfeil.no/>)) fungerer godt for å rette opp feil syklistene melder inn og for å få inn forslag til forbedringer.

Det er gjennomført en rekke tiltak innen kommunikasjon og holdningsskapende virksomhet, med mål om å øke sykkelandelen i Stavanger eller skape mer positive holdninger til sykling som transportmiddel. Dette har ført til flere gode medieoppslag om temaet og satsingen.

Gjennomført spørreundersøkelse viser at flere bruker sykkel som transportmiddel, også om vinteren, i Stavanger. Det er ikke minst en stigende interesse for å begynne å sykle til og fra jobb blant dem som ennå ikke gjør det.

Vedlikehold og verdibevaring

Prosjekter i skolegårder går i samsvar med årsprogrammet for Park og vei. Tiltakene er prioritert etter hvor de trengs mest. I 2015 ble tiltak i skolegårdene til Kvernevik, Madlamark, Teinå og Tastarustå fullført, Nylund og Revheim påbegynt. I tillegg er det gjennomført prosjekteringer for skolegårder som skal bygges i 2016.

Drift og vedlikehold av barnehagenes utearealer er begrenset til straks- og midlertidige tiltak. De økonomiske rammene har i 2015 ikke gitt rom for rehabilitering og verdibevaring. For uteområdene ved sykehjem og andre formålsbygg finnes bare midler til ordinær drift. Tilbakemeldinger i internbrukerundersøkelsene på drift og vedlikehold av uteområder ved formålsbygg viser at brukerne ikke er fornøyde med tjenestene.

Handlekraftig organisasjon

Arbeidet med å komplettere og operasjonalisere de digitale bestiller- og forvaltningssystemene er godt i gang. Dette dreier seg primært om systemet ISY Park for parker friområder, torg o.l. og NVDB – Norsk veidatabank for gater og veier. ISY Park er oppgradert for Tasta og Hinna bydeler.

Etter vedtak i Kommunalstyret for miljø og utbygging ble det utlyst konkurranse og inngått kontrakt med en privat entreprenør for det grønne vedlikeholdet i Tasta bydel. Stavanger natur- og idrettsservice benchmarker Hinna bydel mot Tasta.

Park og vei har laget en plan for å registrere alle parker, friområder og torg. Dette skal være ferdig i løpet av 2017 og vil bedre forvaltningen av disse områdene. Det har ikke vært kapasitet til å kartlegge veier på tilsvarende måte, slik at det blant annet kan bli en avklaring av forvaltning av bruer og kaier og forholdet mellom offentlige og private veier.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et mindreforbruk på kr 0,5 mill. av en budsjetttramme på kr 134,9 mill.

Dette tilsvarer en forbruksprosent på 99,6. For å oppnå dette resultatet, har Park og vei gjennomført omstillingstiltakene som ble vedtatt i handlings- og økonomiplanen. Dette inkluderer blant annet redusert vedlikehold på gater og veier, redusert drift og vedlikehold av sentrum, redusert vedlikehold parker, friområder og utendørs idrettsanlegg samt redusert bruk av sommerblomster og julebelysning.

7.6 Idrett

Utbygging av idrettsanlegg

Idrettsavdelingen (<http://www.stavanger.kommune.no/no/Om-kommunen/Administrasjon/Bymiljo-og-utbygging/Idrett/>)

har i 2015 deltatt i prosjektering og bistått i utbygging av anlegg som er prioritert i kommunedelplanen for idrett, fysisk aktivitet og naturopplevelse og Fagplan idrett 2014 – 2029. Dette gjelder disse anleggene:

- **Svømmehallene på Hundvåg og Kvernevik.** Hallen på Hundvåg åpnet dørene for brukerne i august, mens Kvernevik svømmehall åpner i april 2016.
- **Gamlingen.** Det har blitt arbeidet med midlertidige svømmealternativer for brukerne av Gamlingen, da anlegget ble lagt ned og revet høsten 2015. Nye Gamlingen skal stå ferdig våren 2017.
- **Ny skatepark på Vardeneset.** Byggingen startet opp i desember 2015 og første byggetrinn skal bli ferdig til juni 2016.
- **Kommunalt garderobeanlegg og klubbhus for Brodd FK.** Arbeidet med å etablere garderobeanlegg og klubbhus på for Brodd FK på Midjord startet opp i august. Kommunen har samarbeidet med klubben om funksjons- og romprogram og har lagt grunnlaget for anbudsprosessen, som skjer tidlig i 2016. Første del av arbeidet var å utarbeide et detaljert funksjonsprogram for bygget som grunnlag for tilbudet. Bygget vil stå klart våren 2017.

AktivBy

Det har blitt arbeidet med å få på plass ny partner for å videreutvikle programvaren bak AktivBy, den digitale arenaen for bestilling av treningstider i kommunale idrettsanlegg. Den opprinnelige leverandøren la ned virksomheten i Stavanger, og avsluttet sitt arbeid med AktivBy. Programvaren fungerte likevel godt for brukerne, og i november signerte kommunen avtale med firmaet Bouvet om videre utvikling.

Ny idrettshall i Siddishallen

I slutten av januar 2015 ble den nye idrettshallen i Siddishallen tatt i bruk. Hallen er lagt til rette med garderobes, en etasje med aktivitetsflate for ulike kampsporter og en etasje med aktivitetsflate for Stavanger vektløfterklubb. Stavanger kommune har inngått en leie- og driftsavtale med Stiftelsen Stavanger ishall om bruk av den nye idrettshallen.

Forum Expo

I februar tok idretten i bruk Forum Expo etter at hallen hadde fått idrettsgulv. Idrettsavdelingen

legger til rette for idrettens bruk av hallen, når Stavanger Forum ikke bruker den til messer og konferanser. Hallen ble i 2015 i stor grad brukt av ulike idrettsaktiviteter, og den er blitt et viktig supplement for idretten i Stavanger.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et mindreforbruk på kr 0,2 mill. av en budsjetttramme på kr 123,0 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 99,8. For å oppnå dette resultatet, har Idrett gjennomført de omstillingstiltakene som ble vedtatt i handlings- og økonomiplanen. Dette inkluderer blant annet redusert renhold i garderober, redusert tilbud om morgentrening, sommerstenging av haller samt reduserte utbetalinger på større idrettsarrangement.

7.7 Vann og avløp

Kvalitet på tjenestene

Stavanger kommune deltar hvert år i tilstandsvurderingen BedreVANN (<http://bedrevann.no/pdf/bedreVANN2014.pdf>) sammen med 81 andre kommuner. Vann- og avløpstjenestene får en kvalitetsindeks basert på en samlet vurdering av mange kriterier. I 2015 (for året 2014) oppnådde vannverket en score 3,6 av 4 mulige, som vurderes som et godt resultat. Avløpsverket oppnådde en score på 3,2 som også betegnes som et bra resultat.

Resultatet er bedre enn året før. Det skyldes færre tilstoppinger i det offentlige avløpsnett. IVAR klarte ikke rensekravene på renseanlegget SNJ i 2014, men er i gang med å oppgradere anlegget som skal være ferdig i løpet av 2016.

Tilstanden på vann- og avløpstjenestene vurderes stort sett på nivå med, eller over – sammenliknbare bykommuner.

Annet hvert år blir det gjennomført en brukerundersøkelse blant vann- og avløpsabonentene. Resultatene fra 2015 viser framgang fra forrige undersøkelse – og er svært gode: 5,2 av 6 mulige for vann og 5,1 for avløp. Dette er på nivå med eller høyere enn de andre kommunene som deltar i undersøkelsen, og det tyder på at de fleste innbyggerne er fornøyde med vann- og avløpstjenestene.

Tilsyn med bilvaskeanlegg

Stavanger har som eneste kommune i Rogaland deltatt i *Aksjon bilvaskeanlegg* i regi av Fylkesmannens miljøvernavdeling. Hensikten var å kontrollere om anleggenes systemer for utslipp av vaskevann tilfredsstilte kravene i regelverket. Dette har gitt nyttig lærdom om disse påslippene til avløpssystemet, og har gitt god kjennskap til Miljøvernavdelingen og hvordan de arbeider.

Redusere vannlekkasjer

Vann og avløp (<http://www.stavanger.kommune.no/no/Om-kommunen/Administrasjon/Bymiljo-og-utbygging/Vann--og-avlopsverket/>) er godt i gang med å gjennomføre tiltak som vil gi bedre kontroll med vannforbruk og lekkasjer. Så langt er arbeidet rute for å nå målene for vannforbruk i hovedplanperioden, og innkjøpet av vann fra IVAR var i 2015 er det laveste siden 1971. Arbeidet som utføres er beskrevet

i [Temaplan for lekkasjereduksjon](#)

(<http://stavanger.kommune.no/Documents/Park%20og%20vei/Veileder/Lekkasjereduksjonsplan.pdf>).

Oppgradering og reparasjoner på avløpsnett

Stavanger har 104 avløpspumpestasjoner, og flere av dem trenger oppgradering. For å møte vedlikeholdsbehovet er det ansatt nye medarbeidere, og bygget opp et sveiseverksted som skal øke kapasiteten. Målet er å oppgradere tre til fire stasjoner årlig. I 2015 ble tre stasjoner oppgradert.

I 2015 ble det igangsatt flere store prosjekter på Hinna, som vil gi bedre kontroll med utslipp av avløpsvann i Jåttåvågen. I forbindelse med Statens vegvesen sine arbeider med Ryfast, Eiganestunellen og Gamlingen på Mosvangen er det gjort betydelige tiltak og omlegginger på vann- og avløpsnett i 2015.

Utbedring av stikkledninger

Stavanger har som eneste kommune i Norge overtatt [ansvaret for stikkledninger i offentlig vei](#) (<http://www.stavanger.kommune.no/no/Tilbud-tjenester-og-skjema/Bolig-bygg-og-eiendom/Vann-og-avlop/Stavanger-kommune-overtarbrprivate-stikkledninger/>). Det ble i 2015 utbedret 109 stikkledninger for vann og avløp, mot 82 utbedringer i 2014. Arbeidet bidrar til færre lekkasjer og sikrere vannforsyning for innbyggerne.

Veileder for utbyggingsområder

Park og vei og Vann og avløp utarbeidet i 2015 en [nettveileder for private utbyggingsområder](#) (http://stavanger.kommune.no/no/Tilbud-tjenester-og-skjema/Vei-og-trafikk/Normer-og-retningslinjer/Veileder_for_tekniske_planer/). Målet er å sikre en mer effektiv saksbehandling og øke kvaliteten på anleggene som kommunen skal overta.

Resultater 2015 (kommentarer til avvik fra mål – jamfør [Kap 9.1 Statistikk](#)):

- Vannforbruk: 17,97 mill. m³. (Mål var < 18,7 mill. m³). Vannkjøpet fra IVAR var det laveste siden 1971. Nedgangen skyldes godt arbeid med oppfølging av lekkasjereduksjonsplanen og tiltak knyttet til at kommunen har overtatt eierskapet til private stikkledninger under offentlige gater og veier. I tillegg kan lite frost ha betydning. Det gir mindre frosttapping og færre lekkasjer som følge av tele.
- 0,66 prosent av de offentlige vannledningene ble skiftet ut i 2015, og 0,77 prosent av avløpsledningene. Målet for utskiftingstakten er 1 prosent. Hovedårsaken til at målet ikke ble nådd er redusert kapasitet til planlegging og oppfølging av investeringsprosjekter i Plan og anlegg, som følge av mange nyansettelser, som i starten krever ressurser til opplæring. Det er gjennomført to rehabiliteringsprosjekt på hovedavløpsnett, og sju på offentlige avløpsstikkledninger i 2015.
- Produksjonsavdelingen har oppnådd svært gode resultater ut fra målene for rørinspeksjon av avløpsledninger og spyling og rengjøring av vann- og avløpsledninger.
- Overløpsdriften er beregnet å være noe høyere enn i fjor, men dette skyldes at beregningsmodellen er under utvikling og blir stadig bedre. Inntil modellen er helt ferdigstilt vil nok disse tallene variere fra år til år.

Økonomi

Vann og avløp finansieres av gebyrinntekter, og gebyrene som abonnentene betaler er blant de laveste i landet. Dekningsgraden, gebyrinntekter i forhold til gebyrgrunnlaget, for vannsektoren var 103,3 % i 2015. Gebyrinntektene var altså 3,3 % høyere enn utgiftene. Merinntektene medfører at selvkostfondet økte med kr 3,2 mill. og utgjør kr 22,0 mill. pr 31.12.15.

Dekningsgraden for avløpssektoren var 109,1 % i 2015. Gebyrinntektene var dermed 9,1 % høyere enn utgiftene. Merinntektene medfører at selvkostfondet økte med kr 16,7 mill. og utgjør kr 20,5 mill. pr 31.12.2015.

Det store mindreforbruket skyldes hovedsakelig vesentlig lavere kalkulatoriske rentekostnader på grunn av lavere rentenivå enn det som ble lagt til grunn ved budsjetteringen.

7.8 Renovasjon

Henteordninger

I 2015 hadde Stavanger kommune henteordninger for både grovavfall (store gjenstander), hageavfall, farlig avfall og tøy. I tillegg har mer enn 100 større borettslag og sameier tilsvarende prøveordning for glass. Disse henteordningene innebærer bestilling på nettsiden [hentavfall.no](http://www.hentavfall.no) (<http://www.hentavfall.no/>), med påfølgende henting hjemme hos abonnenten.

Nedgravde avfallscontainere

Antall nedgravde avfallscontainere har økt de siste årene. Rundt 25 prosent av byens innbyggere benytter nå denne renovasjonsløsningen.

Forurenset grunn

Fagenhet renovasjon er myndighet i forbindelse med behandling av saker med forurenset grunn. De fleste sakene er behandling av tiltaksplaner, hvor hovedformålet har vært tilrettelegging av områder for utbygging. I 2015 ble fire saker behandlet, mot 12 året før, og nedgangen skyldes mindre aktivitet i byggebransjen.

Forberedelser til sentrale avfallsanlegg

Ved årsskiftet 2017-2018 vil etter planen IVARs sorteringsanlegg (Forus) og biogassanlegg (Grødaland) stå klare. Disse anleggene innebærer en del mindre endringer kommunens kildesorteringsordninger. Forberedelsene til å gjennomføre endringene er i gang i samarbeid med IVAR IKS, Renovasjonen IKS og de øvrige IVAR-kommunene.

IVARs ressurs- og avfallsplan 2016-2022

Renovasjonsenheten har bidratt i arbeidet med IVARs nye ressurs og avfallsplan. Planen er behandlet og godkjent i IVARs styre, og Stavanger kommune vil behandle planen politisk på nyåret 2016.

God regularitet

Regulariteten med hensyn til tømning av avfallsbeholdere er god, og håndteringen av avvik på kommunens meldingssystem VOF (Varsle om feil) er foretatt raskt og systematisk.

Andel resirkulert avfall

I 2015 ble 62,6 prosent av avfallet fra husholdningene i Stavanger kildesortert og levert til materialgjenvinning. Dette er omtrent på samme nivå som året før. Resten gikk til forbrenning med energiutnyttelse. Materialgjenvinningsgraden er høy sammenlignet med andre norske byer.

Søndagsåpne garasjer

Søndagsåpne garasjer ble arrangert for tredje året på rad, også denne gangen sammen med Sola kommune og Sandnes kommune. Arrangementet gikk av stabelen 19. april, med 232 garasjeutvalg.

Økonomi

Renovasjonen for private husholdninger finansieres av gebyrinntekter. Det var i 2015 budsjettet med bruk av nærmere kr 3 mill. fra selvkostfondet for renovasjon, men på grunn av et godt resultat for Renovasjonen IKS sitt selvkostområde, medfører dette i stedet at det selvkostfondet tilføres vel kr 1,4 mill. Hvert år anslår Renovasjonen IKS forventede årlige kostnader. Disse kostnadene fordeles på 12 mnd, og betales av Miljø og renovasjon hver mnd. Renovasjonen IKS har i 2015 gjort flere kostnadsbesparende tiltak, som har gitt enda bedre effekter enn først antatt. Deler av det gode resultatet skyldes utsatte investeringer i kjøretøy, noe skyldes et effektivt vedlikeholdsprogram på kjøretøy som gir utslag i færre dyre reparasjoner, og resten er effekten knyttet til optimalisering av kjørerutene.

7.9 Plan og anlegg

Lavere investeringsnivå

Plan og anlegg har ansvar for prosjektering og bygging av offentlig vei-, vann- og avløpsprosjekter som utføres i regi av Stavanger kommune, samt andre aktører med ansvar for infrastrukturtiltak. Aktivitetsnivået i 2015 viste en økning fra året før, men er fremdeles lavt sett opp i mot planlagt aktivitet for 2015 og også overfor tidligere år. Årsakene er utfordringer knyttet til tid og ressurskrevende grunnverv, manglende planberedskap når prioriterte prosjekter stopper opp, utfordrende samhandling med mange ulike aktører i det offentlige rom og redusert kapasitet til prosjektering og oppfølging av investeringsprosjekter som følge av store utskiftninger i administrasjonen.

Plan og anlegg (<http://www.stavanger.kommune.no/no/Om-kommunen/Administrasjon/Bymiljo-og-utbygging/Plan-og-anlegg/>) prioriterer fremdeles tradisjonelle graveløsninger i kommunens egenregivirksomhet. Det gir mer helhetlige løsninger, bedre kvalitet og lengre levetid enn gravefrie løsninger.

Kommunikasjon med beboere

Det er i 2015 produsert og formidlet informasjonsbrosjyrer til berørte beboere i over 90 prosent av

prosjektene, samtidig som arbeidsprogrammet og oppdatert informasjon om de igangsatte prosjektene er lagt ut på kommunens hjemmesider. Slike tiltak fører til færre klager, mer effektiv organisasjon og relasjoner preget av tillit og troverdighet.

Prioriteringen av god kommunikasjon rundt prosjektene bygger på resultatet av en brukerundersøkelse fra 2014, som dokumenterer at berørte beboere er veldig fornøyd med hvordan avdelingens gjennomfører anleggsprosjekter.

Graveklubben

Graveklubben, med representanter fra Stavanger kommune, Lyse, Statens Vegvesen og Telenor, har avholdt møter for å styrke samhandlingen mellom aktørene som legger og vedlikeholder infrastruktur på og under bakken i det offentlige rom. Denne satsingen har stor nasjonal interesse.